

Dr Elżbieta Gajek

Bezpieczeństwo w sieci tematem lekcji językowej

Uczniowie coraz częściej korzystają z obcojęzycznych stron internetowych, dlatego powinni być świadomi, że podobnie jak na stronach w języku ojczystym, nie wszystkie materiały tam dostępne są dla nich odpowiednie. Umiejętność oceny zawartości strony internetowej ze względu na jej przydatność oraz formę staje się jedną z podstawowych sprawności korzystania z sieci. Powinna być ćwiczona także w językach obcych. Serwisy społecznościowe Web 2.0 zapewniają warunki do publikacji różnorodnych treści, np. filmowych lub graficznych. Uczniowie coraz częściej korzystają z tych serwisów. Powinni mieć świadomość odpowiedzialności za własne publikacje. Ponadto uczniowie nawiązują kontakty w językach obcych w piśmie i w mowie. Powinni więc wiedzieć, jak zachowywać się w interakcjach sieciowych, jak odróżniać zachowania zagrażające od neutralnych.

W zależności od wieku zmienia się podatność dzieci na różne rodzaje zagrożeń, więc zarówno ten temat, jak i sposoby przeciwdziałania niebezpieczeństwom powinny być regularnie omawiane. Bezpieczne zachowanie w cyberprzestrzeni może być w sposób interesujący rozważane na lekcji językowej w ramach szerszego tematu bezpieczeństwa we współczesnym świecie, np. na drogach, w wodzie, w sklepach czy w sytuacji pożaru. W podręcznikach do nauki języka sytuacje ryzykowne, w których istotne są sposoby zachowania spokoju i właściwe reakcje językowe, pojawiają się zdecydowanie rzadziej niż np. zakupy. Typowe ćwiczenia językowe (czytanie tekstu, przygotowanie ankiet, rozwiązywanie quizów w sieci), które zawierają opisy niewłaściwych działań użytkowników sieci, z jednej strony pozwalają uczniom na powtórzenie zasad bezpieczeństwa, rozpoznanie trudnych sytuacji oraz właściwe reagowanie w przypadku ich zauważenia, z drugiej zaś strony stwarzają warunki do przyswojenia użytecznego słownictwa i nabycia sprawności mówienia i pisania w językach obcych o sytuacjach trudnych. Świadomość zagrożeń oraz nabycie umiejętności przeciwdziałania im podnosi

kompetencje uczniów w zakresie korzystania z sieci i jednocześnie kieruje ich uwagę na wartości etyczne i edukacyjne sieci. Jednak większość zasobów Internetu jest dostępna w językach dla Polaka obcych.

W sieci znajduje się ogromna liczba różnorodnych stron internetowych poświęconych ewaluacji stron internetowych i bezpieczeństwu w cyberprzestrzeni. Dlatego poniższy artykuł będzie dotyczył raczej technik pracy nad bezpiecznym korzystaniem z Internetu niezależnie od nauczanego języka. Podane będą przykładowe, nieliczne adresy stron internetowych (głównie anglojęzycznych) w celu zachęcenia nauczyciela do własnych poszukiwań materiałów odpowiednich do wieku i potrzeb uczniów oraz nauczanego języka. Niestety coraz więcej znakomych materiałów edukacyjnych jest dostępnych na warunkach komercyjnych.

Praca z tekstem – informacje o bezpieczeństwie w sieci

Do pracy nad tekstem o zagrożeniach stosuje się te same techniki, które zwykle używane są na lekcji językowej do nauczania rozumienia tekstu czytanego.

Przykładowe pytania wprowadzające w temat:

- Co złego może spotkać użytkownika sieci?
- Jakie cechy lub treści strony wskazują, że powinnaś/powinieneś zrezygnować z jej czytania?
- Jakich informacji nie wolno podawać w komunikacji internetowej?
- Jakich informacji o sobie i o bliskich nie wolno publikować w sieci?

Przykładowe pytania do tekstu:

- Do kogo skierowany jest tekst? Podaj wyrażenia uzasadniające Twoją decyzję.
- Jakie zagrożenia zostały opisane?
- Jakie zachowania bohaterów zostały przedstawione?

- Na co należy zwracać uwagę, korzystając ze strony internetowej?
- Jakie wnioski wynikają z przedstawionej sytuacji?

Przed pierwszym czytaniem tekstu czasami warto podać i wyjaśnić uczniom nowe słownictwo. Po przeczytaniu tekstu i wykonaniu ćwiczeń sprawdzających jego zrozumienie, uczniowie mogą rozpocząć dyskusję o swoich doświadczeniach odnoszących się do bezpieczeństwa w sieci. Prace można zakończyć zapisaniem kilku najważniejszych zasad bezpiecznego korzystania z Internetu lub opisaniem własnych doświadczeń.

Dobrym materiałem rozpoczynającym lekcję językową o bezpieczeństwie w sieci lub uzupełniającym tekst może być też krótki film z YouTube'a. Wówczas pracujemy według zasad pracy z filmem. Przykładowo pytamy: Gdzie miała miejsce przedstawiona sytuacja? Kim byli uczestnicy akcji? Jakie były cele ich działania? Jakie były skutki ich działania? Jakie wnioski wynikają z przedstawionej sytuacji?

Wiele interesujących tekstów oraz pomysłów, które można wykorzystać na lekcji z gimnazjalistami i licealistami, znajduje się na stronie SafeKids.com, na przykład kontrakt rodzinny z dziesięcioma zasadami, których należy przestrzegać w sieci (załącznik). Anglojęzyczny kontrakt można, w sposób innowacyjny zastosować na lekcjach różnych języków do ćwiczenia kompetencji mediacji międzyjęzycznej oraz kompetencji różnojęzycznej z wykorzystaniem tłumacza maszynowego Google tłumacz (<http://translate.google.pl>). Ćwiczenie polega na tym, że uczniowie wkleją tekst kontraktu w okno języka źródłowego. Po uzyskaniu tłumaczenia poprawiają tekst w języku docelowym – ojczystym lub innym znanym, np. niemieckim lub francuskim – zgodnie z jego regułami.

Nastolatki zainteresują się z pewnością kształtowaniem tożsamości cyberobywateli i cyberetyką (*Cyberethics for kids*) w związku z korzystaniem z sieci. Bardzo atrakcyjna dla ich rówieśników może być strona BSA Cyber Tree House (www.cybertreehouse.com), na której umieszczono filmy o bezpieczeństwie w Internecie przygotowane z udziałem młodzieży.

Grupa uczniów bardzo zaawansowana językowo i komputerowo może zainteresować się „Konwencją o cyberprzestępstwach” (*Convention on cybercrime*) lub raportami prasowymi o poważnych przestępstwach w sieci.

Zebrane materiały tekstowe mogą posłużyć do dyskusji. Ponadto mogą być podstawą prezentacji, np. PowerPoint lub plakatu, czy też eseju fotogra-

ficznego, zawierającego zdjęcia lub ilustracje wykonane przez uczniów.

Quizy i zabawy

Do problemu bezpieczeństwa w sieci można podejść w formie zabawy językowej. Przykładem przyjaznego quizu w języku angielskim jest materiał na stronie SafeKids Quiz (<http://www.safekids.com/quiz>). Po udzieleniu odpowiedzi na pytanie opisujące zachowanie w sytuacji, która może być niebezpieczna, uczniowie uzyskują natychmiast ocenę, czy zachowali się właściwie.

Dla najmłodszych dzieci przygotowywane są środowiska uczenia się, które zgodnie z wymogami rozwojowymi bawią, jednocześnie ucząc. Są one szczególnie popularne w Australii i Nowej Zelandii. Przykładem może być Hectors World (<http://www.ectorsworld.com>), skierowany do najmłodszych użytkowników w sieci. Na wspomnianej już stronie BSA Cyber Tree House można także zagrać w gry online o bezpieczeństwie.

Projekt międzynarodowy o bezpieczeństwie w sieci

Bezpieczeństwo w sieci może być też tematem ciekawych projektów międzynarodowych, np. podjętych w ramach programu eTwinning. Nawet podczas realizacji krótkoterminowego projektu uczniowie mogą rozmawiać z zagranicznymi partnerami o znaczeniu zasad bezpieczeństwa, przygotowywać materiały papierowe lub elektroniczne, zawierające wybrane, najważniejsze zasady korzystania z sieci. Mogą też wspólnie zająć się netykieta w sieci. Ponadto portal Safer Internet Day (<http://www.saferinternet.org>) zachęca do współpracy międzynarodowej, dzielenia się doświadczeniami i materiałami edukacyjnymi o bezpieczeństwie w sieci. Liczne projekty dotyczące bezpieczeństwa w sieci i Dnia Bezpiecznego Internetu uzyskały w ostatnich latach Narodową Odznakę Jakości eTwinning. Jako przykład można podać polsko-bułgarski projekt Safer Internet Day zrealizowany w Publicznym Gimnazjum nr 2 im. Jana Heweliusza w Żukowie woj. pomorskie lub polsko-portugalski projekt A Safe e-Journey wykonany w Szkole Podstawowej nr 9 im. Mikołaja Kopernika w Dzierżonowie (opis projektu dostępny na stronie <http://www.sp9interklasa.yoyo.pl/bezpieczenstwo.html>). Polsko-słowacki projekt Surfing the Net – an illustrated code of conduct zrealizowany w Zespole Szkół Samochodowo-Budowlanych z Częstochowy uzyskał także Europejską Odznakę Jakości eTwinning. Wyniki wypracowane w tym projekcie

można obejrzeć na stronie <http://zssb.ids.czyst.pl/etwinning1/Surfing/twining%5B1%5D.html>.

Podczas pracy nad projektami uczniowie uczą się języka, porozumiewając się z partnerami, oraz poznają zasady bezpiecznego korzystania z sieci. W ten sposób współtworzą społeczność odpowiedzialnych internautów.

Materiały dla nauczycieli

Pomimo że zagrożenia i zasady bezpieczeństwa w sieci są takie same niezależnie od kultury i języka, to jednak traktowanie tych zagadnień w różnych systemach edukacyjnych jest różne. Dlatego warto zapoznać się także z materiałami obcojęzycznymi przeznaczonymi dla nauczycieli. Rozwiązania zagraniczne mogą stać się tematem szkolenia rady pedagogicznej na temat bezpieczeństwa. Przykładowy materiał dla nauczycieli jest zawarty w broszurach brytyjskiej organizacji BECTA zatytułowanej „Signposts to safety. Teaching e-safety at Key Stages 1 and 2” oraz „Signposts to safety. Teaching e-safety at Key Stages 3 and 4a” lub na niemieckojęzycznej stronie [kindersicherheit.de](http://www.kindersicherheit.de) (<http://www.kindersicherheit.de>).

Dla nauczycieli technologii informacyjnej może to być interesująca profesjonalna lektura w obcym języku, zaś dla nauczycieli języków ciekawy materiał z zakresu techniki cyfrowej w edukacji. Gotowe plany lekcji na temat przestępstw sieciowych i sposobów ochrony przed nimi można znaleźć na stronie Cyberethics for teachers (<http://www.justice.gov/criminal/cybercrime/rules/lessonplan1.htm>).

Podsumowanie

Zajęcia są tematem bezpieczeństwa w sieci na lekcji językowej pozwala łączyć sprawności techniczne, językowe i kulturowe. Uczniowie uświadamiają sobie podobieństwa doświadczeń w korzystaniu z sieci ponad barierami językowymi i geograficznymi. Właściwie przygotowanie uczniów do

korzystania z sieci w aspekcie społecznym i etycznym jest równie ważne, jak nauczanie ich sprawności technicznych i językowych. Warto uświadomić sobie, że sprawności techniczne zmieniają się wraz z rozwojem technologii informacyjnych i komunikacyjnych, natomiast wrażliwość moralna oraz dbanie o bezpieczeństwo własne i innych użytkowników sieci są wartościami trwałymi i stanowią warunek konieczny korzystania z sieci, niezależnie od języka komunikacji. Wrażliwość ukształtowana w młodym wieku może trwale wpływać na relacje społeczne w sieci w skali globalnej, niezależnie od języków komunikacji.

Webgrafia

1. BSA Cyber Tree House
<http://www.cybertreehouse.com>
2. Computer Crime & Intellectual Property Section
<http://www.cybercrime.gov>
3. Convention on cybercrime CETS No.: 185, 2001
<http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/185.htm>
4. Cyberethics for kids
<http://www.cybercrime.gov/rules/kidinternet.htm>
5. Cyberethics for teachers
<http://www.cybercrime.gov/rules/lessonplan1.htm>
6. Hectors World
<http://www.ectorsworld.com/#HOMEPAGE>
7. Kindersicherheit
<http://www.kindersicherheit.de>
8. Safekids Quiz
<http://www.safekids.com/quiz>
9. Safekids worldwide
<http://www.safekidsworldwide.org>
10. Signposts to safety, Teaching e-safety at Key Stages 1 and 2
<http://publications.becta.org.uk/download.cfm?resID=32422>
11. Signposts to safety; Teaching e-safety at Key Stages 3 and 4a
<http://publications.becta.org.uk/download.cfm?resID=32424>

Załącznik

Kontrakt w języku angielskim

(źródło: http://www.safekids.com/contract_kid.htm)

Family Contract for Online Safety

Kids' Pledge

1. I will not give out personal information such as my address, telephone number, parents' work address/telephone number, or the name and location of my school without my parents' permission.

2. I will tell my parents right away if I come across any information that makes me feel uncomfortable.

3. I will never agree to get together with someone I "meet" online without first checking with my parents. If my parents agree to the meeting, I will be sure that it is in a public place and bring my mother or father along.

4. I will never send a person my picture or anything else without first checking with my parents.

5. I will not respond to any messages that are mean or in any way make me feel uncomfortable. It is not my fault if I get a message like that. If I do I will tell my parents right away so that they can contact the service provider.

6. I will talk with my parents so that we can set up rules for going online. We will decide upon the time of day that I can be online, the length of

time I can be online, and appropriate areas for me to visit. I will not access other areas or break these rules without their permission.

7. I will not give out my Internet password to anyone (even my best friends) other than my parents.

8. I will check with my parents before downloading or installing software or doing anything that could possibly hurt our computer or jeopardize my family's privacy.

9. I will be a good online citizen and not do anything that hurts other people or is against the law.

10. I will help my parents understand how to have fun and learn things online and teach them things about the Internet, computers and other technology.

I agree to the above

Child sign here

I will help my child follow this agreement and will allow reasonable use of the Internet as long as these rules and other family rules are followed.

Parent(s) sign here

Items one through six are adapted from the brochure *Child Safety on the Information Highway* by Lawrence J. Magid. Copyright 1994 and 1998 by the National Center for Missing and Exploited Children. Printed copies are available free by calling 800 843-5678. (© 1997, 2005 Larry Magid).

Autorka jest adiunktem w Instytucie Lingwistyki Stosowanej na Uniwersytecie Warszawskim i nauczycielem konsultantem w Ośrodku Edukacji Informatycznej i Zastosowań Komputerów w Warszawie